

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ННЦ «Інститут біології та медицини»
Кафедра екології та зоології

В. о. завідувача кафедри доц. Подобайло А.В.

(звання, прізвище, ініціали)

Протокол № _____ засідання кафедри

від “ _____ ” _____ 20__ р.

**Контент - аналіз реакції населення на екологічні проблеми довкілля
України, висвітлені у інтернет-ЗМІ за період 2022-2024 рр.**

Кваліфікаційна робота
студентки 4 курсу бакалаврату
денної форми навчання
за спеціальністю «Екологія»
Возняк Анастасії Андріївни
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник від кафедри
кандидат сільськогосподарських наук, асистент
(науковий ступінь, вчене звання)
Карлащук С. В.
(прізвище, ініціали)

Робота виконана на базі ННЦ «Інститут біології та медицини»
під керівництвом канд. с.-г. наук, ас. Карлащука Сергія Васильовича

Оцінка захисту роботи

Київ – 2025 р.

АНОТАЦІЯ

Методами контент-аналізу (кількісного та якісного) здійснено всебічний аналіз особливостей реакції населення України на екологічні проблеми довкілля, відображені та сформовані контентом українських інтернет-ЗМІ у період повномасштабної війни (2022-2024 рр.).

У роботі розглянуто ключові аспекти екологічної комунікації в кризових умовах. Визначено основні екологічні проблеми, що висвітлювалися в інтернет-ЗМІ, проведено аналіз громадських реакцій (коментарів користувачів та емодзі-реакцій) на платформах Telegram «Цензор.нет», інтернет-порталі «Цензор.НЕТ» та платформі «X». Оцінено вплив воєнного контексту, концепції «екоциду» та екологічної дезінформації на сприйняття та обговорення цих проблем. В ході дослідження ідентифіковано домінування негативних емоційних реакцій населення (гнів, сум, обурення), встановлено значну політизацію екологічного дискурсу зі зміщенням атрибуції відповідальності не лише на агресора, а й на внутрішні та міжнародні інституції. Виявлено ознаки поширення дезінформації в коментарях користувачів та охарактеризовано реакції аудиторії на такі повідомлення.

Результати інтерпретовано для розуміння формування так званої «народної екологічної експертизи». У роботі детально досліджується безпосередній відгук аудиторії інтернет-ЗМІ на екологічні проблеми війни, що заповнює прогалину в розумінні механізмів формування громадської думки та екологічної свідомості в екстремальних умовах інформаційного протистояння та соціально-екологічної кризи. Курсова робота викладена на 34 сторінках (основний текст), містить 4 таблиці. Список використаних джерел включає 33 роботи.

Ключові слова: контент-аналіз, реакція населення, інтернет-ЗМІ, екологічні проблеми, війна в Україні, екоцид, дезінформація.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА КОНТЕНТ-АНАЛІЗ РЕАКЦІЇ НАСЕЛЕННЯ НА ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В МЕДІАКОНТЕКСТІ

1.1. Теоретичні аспекти контент-аналізу в екологічній та соціологічній науці: поняття, історія, класифікації, значення

1.1.1. Поняття та визначення контент-аналізу

1.1.2. Історія розвитку методу

1.1.3. Класифікації контент-аналізу

1.1.4. Значення контент-аналізу в екологічній та соціологічній науці

1.2. Методологічні підходи до дослідження громадської думки через медіааналіз: переваги й обмеження, особливості аналізу інтернет-ЗМІ

1.2.1. Переваги медіааналізу для вивчення громадської думки

1.2.2. Обмеження медіааналізу для вивчення громадської думки

1.2.3. Особливості аналізу інтернет-ЗМІ для вивчення громадської думки

1.3. Контент-аналіз реакції населення на екологічні проблеми, зокрема в умовах війни та надзвичайних ситуацій

1.4. Порівняльний аналіз підходів різних авторів до вивчення екологічної обізнаності та впливу медіа

1.5. Аналіз змісту ЗМІ щодо екології в Україні 2022-2024 рр. — тематика, джерела, реакції, коментарі

1.6. Роль соціальних мереж у формуванні екологічної свідомості: приклади Telegram, мережі X

1.7. Критична оцінка літератури: суперечності, пропуски, тенденції

РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Джерельна база та об'єкт дослідження

2.2. Методологія дослідження

РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ОБГОВОРЕННЯ

3.1. Аналіз реакцій населення на екологічні проблеми за даними емоційно-реакцій у Telegram-каналі «Цензор.нет»

3.2. Аналіз реакцій населення на екологічні проблеми у коментарях до публікацій на інтернет-порталі «Цензор.НЕТ»

3.2.1. Реакції на новини про розливи нафтопродуктів (Чорне та Азовське моря)

3.2.2. Реакції на новини про забруднення земель внаслідок бойових дій (жовтень 2024 р.)

3.2.3. Реакції на новини про підрив Каховської ГЕС (червень 2023 р.)

3.2.4. Реакції на новини про загибель риби у ставку-охолоджувачі Запорізької АЕС (жовтень 2022 р.)

3.2.5. Реакції на інтерв'ю з екологом Олексієм Василюком про довгострокові наслідки війни для довкілля (листопад 2024 р.)

3.2.6. Реакції на новини про руйнування Авдіївського коксохімічного заводу (вересень 2023 р.)

3.2.7. Загальні тенденції в коментарях на «Цензор.НЕТ»

3.3. Аналіз реакцій населення на екологічні проблеми на платформі «X»

3.3.1. Емоційна тональність та типи реакцій

3.3.2. Рівень обізнаності користувачів та наявність міфів/дезінформації

3.3.3. Атрибуція відповідальності

3.3.4. Пропозиції та запити користувачів

3.3.5. Рівень залученості

3.3.6. Обговорення результатів аналізу реакцій на платформі «X»

3.4. Загальне обговорення результатів дослідження та підсумкові
міркування

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Україномовні скорочення

ВЕЛ – Всеукраїнська екологічна ліга

ДЕІ – Державна екологічна інспекція

ДСНС – Державна служба України з надзвичайних ситуацій

ЕГО – Екологічна громадська організація

ЗАЕС – Запорізька атомна електростанція

Інтернет-ЗМІ – Інтернет-засоби масової інформації

ІМІ – Інститут масової інформації

ІРФ – Міжнародний фонд "Відродження"

КМІС – Київський міжнародний інститут соціології

КХЗ – Коксохімічний завод

МВА – Міська військова адміністрація

ННЦ – Науково-навчальний центр

РАЦ – Ресурсно-аналітичний центр

Англомовні скорочення

СЕОBS – Conflict and Environment Observatory (Обсерваторія конфліктів та навколишнього середовища)

ELM – Elaboration Likelihood Model (Модель ймовірності обробки інформації)

ЕРАІU – Environmental Policy and Advocacy Initiative for Ukraine (Ініціатива з екологічної політики та адвокації в Україні)

JRC – Joint Research Centre (Об'єднаний дослідницький центр (Європейської комісії))

NLP – Natural Language Processing (Обробка природної мови)

UNCG – Ukraine Network of the UN Global Compact (Українська мережа Глобального договору ООН)

UNEP – United Nations Environment Programme (Програма Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища)

UWEC – Ukraine War Environmental Consequences Working Group (Робоча група з екологічних наслідків війни в Україні)

WWF – World Wide Fund for Nature (Всесвітній фонд природи)

ВСТУП

Актуальність дослідження визначається ескалацією екологічних проблем в Україні через повномасштабну війну з 2022 року та гострою потребою в ефективній екологічній комунікації. Руйнівний вплив бойових дій на довкілля, включно з екоцидом, потребує аналізу суспільних реакцій, які переважно формуються інтернет-ЗМІ на тлі викликів дезінформації та специфічного історичного досвіду України. Аналіз сучасного стану вивчення проблеми виявляє брак комплексних досліджень реакції населення України на ці екологічні виклики, відображеної та сформованої контентом інтернет-ЗМІ. Існуючі роботи здебільшого зосереджені на загальній громадській думці або кількісному аналізі медіа, залишаючи поза увагою системний аналіз громадських реакцій в умовах мілітаризованого екологічного дискурсу.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному аналізі реакції населення України на екологічні наслідки війни як конструкта, що відображається та формується контентом інтернет-ЗМІ. Вперше системно досліджується безпосередній відгук аудиторії (коментарі, емодзі-реакції) на екологічний медіадискурс воєнного часу, що дає змогу виявити механізми формування «народної екологічної експертизи» та особливості екологічної свідомості під впливом кризових інформаційних потоків.

Практичне значення результатів полягає у можливості їх використання для розробки рекомендацій медіа, державним органам та громадським організаціям щодо вдосконалення екологічної комунікації, протидії дезінформації та стимулювання конструктивних громадських реакцій на екологічні проблеми в умовах війни та повоєнного відновлення.

Мета дослідження: здійснити всебічний аналіз особливостей реакції населення України на екологічні проблеми довкілля, відображені та сформовані контентом українських інтернет-ЗМІ у період повномасштабної війни (2022–2024 рр.).

Завдання:

1. Визначити ключові екологічні проблеми України, що отримали найширше висвітлення в українських інтернет-ЗМІ протягом 2022–2024 рр., та проаналізувати домінуючі фрейми і наративи, що використовувалися для їх представлення.
2. Ідентифікувати, класифікувати та проаналізувати типи громадських реакцій (включно з емоційною тональністю, когнітивними оцінками та поведінковими закликами), відображені у коментарях користувачів та емодзі-реакціях на публікації про екологічні проблеми в інтернет-ЗМІ.
3. Дослідити вплив воєнного контексту, зокрема використання концепції «екоциду», на характер, спрямованість та інтенсивність реакцій населення на екологічні проблеми, що висвітлюються в медіа.
4. Виявити ознаки поширення екологічної дезінформації та маніпулятивних нарративів у коментарях користувачів інтернет-ЗМІ стосовно екологічних проблем воєнного часу та охарактеризувати реакції аудиторії на такі повідомлення.
5. Узагальнити специфіку сприйняття та обговорення населенням екологічних проблем України в інтернет-ЗМІ в умовах повномасштабної війни, виокремивши ключові аспекти формування так званої «народної екологічної експертизи».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА КОНТЕНТ-АНАЛІЗ РЕАКЦІЇ НАСЕЛЕННЯ НА ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В МЕДІАКОНТЕКСТІ

1.1. Теоретичні аспекти контент-аналізу в екологічній та соціологічній науці: поняття, історія, класифікації, значення

1.1.1. Поняття та визначення контент-аналізу

Контент-аналіз є ключовим емпіричним методом у соціальних та гуманітарних науках, що дозволяє систематично й об'єктивно вивчати зміст комунікаційних матеріалів. Його визначають як інструмент для виявлення наявності певних слів, тем або концепцій у якісних даних, перетворюючи текстову чи візуальну інформацію на кількісні показники для подальшої інтерпретації. Це дозволяє кількісно оцінювати та аналізувати наявність, значення та взаємозв'язки елементів контенту, виявляючи тенденції, що відображають ширші соціальні процеси. Об'єктом можуть бути друковані видання, медіапередачі, документи, інтернет-матеріали тощо.

У соціології контент-аналіз незамінний для вивчення артефактів суспільства, особливо коли пряме спостереження неможливе. Він допомагає виявляти закономірності, пов'язані із соціальними явищами, включаючи ставлення та поведінку, і є ненав'язливим методом. В екологічній науці та комунікації контент-аналіз застосовується для вивчення висвітлення екологічних проблем у ЗМІ, формування суспільного дискурсу та впливу медіа на екологічну обізнаність і поведінку. Аналіз медіаконтенту дозволяє оцінити увагу до екологічних тем, домінуючі наративи, ефективність кампаній та суспільне сприйняття екологічних ризиків.

Багатогранність контент-аналізу, що поєднує кількісні та якісні підходи, є цінною для дослідження складних соціальних явищ, як-от реакція населення

на екологічні проблеми. Сучасні практики розширили метод за рахунок якісних підходів, важливих для розуміння глибинного змісту. Реакція населення на екологічні проблеми включає когнітивні, афективні та поведінкові компоненти. Поєднання кількісних вимірювань з якісними інтерпретаціями є ключовим для адекватного дослідження цієї проблеми.

1.1.2. Історія розвитку методу

Витоки контент-аналізу сягають XVII століття, але його систематичний розвиток як наукового методу пов'язаний переважно з XX століттям та аналізом масової комунікації. Перші дослідження текстів газет з'явилися наприкінці XIX – на початку XX століття в США. Класичний період розвитку пов'язаний з Гарольдом Лассвеллом та Бернардом Берельсоном у середині XX століття. Лассвелл застосовував контент-аналіз для вивчення пропаганди під час світових воєн і розробив відому формулу комунікації. Берельсон у книзі "Content Analysis in Communication Research" (1952) дав класичне визначення методу, наголошуючи на об'єктивному, систематичному та кількісному описі явного змісту комунікації.

Подальший розвиток характеризувався розширенням застосування та розробкою складніших технік, що враховували латентний зміст та ціннісні орієнтації. Значний внесок зробили Ч. Осгуд з методикою семантичного диференціалу та Ж. Кайзер у Франції. В Україні інтерес до методу зріс наприкінці 1960-х років. Сучасний етап пов'язаний з комп'ютерами та Інтернетом, що дозволило аналізувати великі масиви даних (Big Data) та автоматизувати процеси за допомогою комп'ютеризованого контент-аналізу, обробки природної мови (NLP) та машинного навчання.

Історичний розвиток відображає адаптацію методу до зростаючої складності комунікації та її ролі. Ранні кількісні підходи поступилися місцем методикам, здатним аналізувати глибші смисли, приховані інтенції та вплив комунікації в умовах нових медіа. Сучасні техніки, як-от аналіз тональності чи

тематичне моделювання, є відповіддю на ці виклики, дозволяючи досліджувати не лише зміст, але і його подачу, мету та потенційний ефект у складному інформаційному середовищі.

1.1.3. Класифікації контент-аналізу

Контент-аналіз, як метод дослідження, має різноманітні класифікації, що визначаються специфікою дослідницьких завдань та аналізованих даних.

За характером обробки даних розрізняють:

- **Кількісний контент-аналіз:** Цей підхід орієнтований на виявлення статистичних закономірностей шляхом підрахунку частоти появи визначених одиниць аналізу. Він передбачає чітке попереднє визначення категорій та формалізовану процедуру кодування, що дозволяє перевіряти сформульовані гіпотези.
- **Якісний контент-аналіз:** Основною метою цього підходу є глибоке розуміння та інтерпретація змісту тексту. Він спрямований на виявлення основних тем, наративних структур та прихованих смислів. Категорії аналізу часто формуються індуктивно, тобто в процесі дослідження.

За рівнем аналізу тексту виділяють:

- **Концептуальний аналіз:** Фокусується на ідентифікації наявності та частоти вживання певних концептів (ключових слів, понять) у текстовому масиві.
- **Реляційний аналіз:** Досліджує взаємозв'язки між виявленими концептами, аналізуючи їхню силу, спрямованість та характер. Це дозволяє реконструювати структуру знань, представлену в тексті.

За глибиною інтерпретації змісту розрізняють:

- **Аналіз явного (маніфестного) змісту:** Зосереджується на буквальному, поверхневому значенні текстових одиниць.
- **Аналіз латентного (прихованого) змісту:** Спрямований на виявлення глибинних, неявних значень та смислів, що потребують інтерпретації з боку дослідника.

Окрім зазначених, існують також класифікації контент-аналізу за метою дослідження, обсягом аналізованого матеріалу та специфічними аналітичними техніками.

Вибір конкретного типу контент-аналізу детермінується дослідницьким питанням, природою даних та необхідною глибиною аналітичного проникнення. Наприклад, при вивченні реакції населення на екологічні проблеми, особливо в умовах війни, найбільш продуктивним часто виявляється комбінований підхід (*mixed-methods*). Кількісний аналіз дозволяє визначити частоту згадувань певних тем та типів реакцій, тоді як якісний аналіз розкриває особливості їх репрезентації, використовуваних наративи та домінуючі емоційні відтінки. Застосування концептуального аналізу допомагає ідентифікувати ключові концепти, пов'язані з проблемою, а реляційний аналіз – встановити зв'язки між ними. Таким чином, інтеграція різних типів контент-аналізу забезпечує більш повне та багатогранне розуміння реакції населення на екологічні виклики в кризових умовах.

1.1.4. Значення контент-аналізу в екологічній та соціологічній науці

Контент-аналіз має значну цінність для соціологічних та екологічних досліджень. Виявлення соціальних тенденцій та цінностей: Дозволяє виявляти домінуючі ідеї, цінності, стереотипи та їх зміни, що відображають соціальні трансформації. Дослідження громадської думки: Надає інформацію про суспільне сприйняття проблем, рівень занепокоєння та ставлення до явищ. Аналіз медіаконтенту та реакцій аудиторії допомагає зрозуміти, які теми резонують у суспільстві. Аналіз медіавпливу та репрезентацій: Є ключовим для вивчення того, як ЗМІ конструюють реальність, які наративи пропонують та як репрезентують різні соціальні групи і проблеми, оцінюючи потенційний вплив медіа. Оцінка екологічної комунікації та свідомості: Допомагає оцінити висвітлення екологічних проблем у ЗМІ, їхній внесок у підвищення обізнаності та ефективність комунікаційних кампаній. Аналіз екологічного

дискурсу дозволяє зрозуміти формування ставлення до природи та ризиків. Об'єктивність, систематичність та ненав'язливість: Забезпечує високий ступінь об'єктивності та надійності, дозволяє аналізувати великі обсяги інформації та не впливає на об'єкт дослідження.

У контексті дослідження реакції населення України на екологічні проблеми під час війни (2022-2024 рр.), контент-аналіз інтернет-ЗМІ та соціальних мереж набуває особливої актуальності. Війна спричинила екологічні руйнування та зміни в інформаційному просторі. Інтернет-ЗМІ та соціальні мережі стали основними каналами отримання інформації про екологічні наслідки війни та ареною інформаційної війни. Контент-аналіз дозволяє відстежувати екологічні теми, їх фреймування, джерела інформації та реакції населення (тривога, гнів, заклики до дії). Це допомагає зрозуміти громадську думку, екологічну свідомість в екстремальних умовах, оцінити ефективність кампаній, виявити інформаційні загрози та потреби аудиторії. Таким чином, контент-аналіз є інструментом моніторингу інформаційного простору та діагностики стану суспільства в кризовий період.

1.2. Методологічні підходи до дослідження громадської думки через медіааналіз: переваги й обмеження, особливості аналізу інтернет-ЗМІ

1.2.1. Переваги медіааналізу для вивчення громадської думки

Медіааналіз, зокрема контент-аналіз, є потужним інструментом для дослідження громадської думки. Доступ до великих обсягів даних: Сучасні медіа, особливо цифрові, генерують величезні масиви інформації, що відображають широкий спектр суспільних дискусій та настроїв.

Медіааналіз вивчає комунікаційні артефакти, створені незалежно від дослідницького процесу, що дозволяє отримати "природні" дані. Відстеження динаміки та трендів: Медіаархіви дозволяють аналізувати зміни в громадській думці та медіависвітленні тем протягом тривалого часу, що цінно для

вивчення еволюції ставлення до проблем або реакції на тривалі події. Виявлення ключових тем, фреймів та наративів: Дозволяє ідентифікувати резонансні теми та способи їх подання (фреймування) у ЗМІ, що є ключовим для аналізу формування суспільного сприйняття. Аналіз репрезентацій та упереджень: Дозволяє досліджувати представленість різних соціальних груп, ідей чи проблем у медіа, виявляючи приховані упередження та дисбаланси. Доступність та відносна економічність: Значна частина медіаконтенту, особливо з інтернет-джерел, є легкодоступною, а збір даних часто менш витратний порівняно з опитуваннями чи експериментами.

Особливо цінною перевагою медіааналізу інтернет-ЗМІ та соціальних мереж є можливість "слухати" суспільство в реальному часі. Аналіз онлайн-дискусій та коментарів дозволяє фіксувати спонтанні реакції, емоції, рівень поінформованості та аргументи, що виникають у відповідь на актуальні події. Це важливо в кризових ситуаціях, як війна, коли громадська думка динамічна, а доступ для традиційних опитувань ускладнений. Медіааналіз надає унікальну можливість побачити живу картину суспільних настроїв.

1.2.2. Обмеження медіааналізу для вивчення громадської думки

Медіааналіз має низку обмежень.

1. Проблема репрезентативності: медіаконтент не є дзеркалом громадської думки всього населення, він відображає те, що публікують власники ЗМІ та журналісти, а також думки активних соціальних груп. Голоси менш активних груп можуть бути не почутими.
2. Упередженість дослідника (Researcher Bias): відбір матеріалу, розробка категорій та інтерпретація результатів можуть зазнавати впливу суб'єктивних поглядів дослідника. Обмеженість доступними формами комунікації: Аналіз обмежується зафіксованими думками; невербальні аспекти та неопубліковані думки залишаються поза дослідженням.
3. Непрямий вимір громадської думки: медіааналіз вивчає відображення громадської думки, а не саму думку безпосередньо. Зв'язок між публікаціями

та реальними настроями не завжди прямий, оскільки медіа також формують громадську думку.

4. Вплив алгоритмів та «інформаційних бульбашок»: у цифровому середовищі алгоритми формують персоналізовані стрічки, що може створювати викривлене уявлення про поширеність поглядів ("ехо-камери"). Маніпуляції, пропаганда та дезінформація: Медіа, особливо в умовах війни, можуть використовуватися для маніпулювання громадською думкою та поширення дезінформації, що ускладнює відокремлення автентичних реакцій від результатів інформаційних операцій.

Ці обмеження стають особливо гострими при дослідженні реакції на екологічні проблеми в Україні під час війни. Інформаційний простір є полем боротьби, де Росія використовує дезінформацію для дестабілізації. Екологічні теми є чутливими і можуть стати об'єктом маніпуляцій. Доступ до інформації на окупованих територіях обмежений. Аналіз коментарів вимагає обережності, оскільки реакції можуть бути нерепрезентативними або інспірованими штучно. Досліднику необхідно критично оцінювати джерела та мотиви поширення інформації, поєднуючи контент-аналіз з іншими методами верифікації. Узагальнені переваги та обмеження медіааналізу для вивчення громадської думки представлені в Таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Переваги та обмеження медіааналізу для вивчення громадської думки

Переваги	Обмеження
Доступ до великих обсягів даних	Проблема репрезентативності
Ненав'язливість	Упередженість дослідника

Відстеження трендів	динаміки	та	Обмеженість формами комунікації	доступними
Виявлення фреймів та наративів	ключових	тем,	Непрямої думки	вимір громадської
Аналіз упереджень	репрезентацій	та	Вплив "інформаційних бульбашок"	алгоритмів та
Доступність економічність	та	відносна	Маніпуляції, дезінформація	пропаганда та
Можливість суспільство в режимі часу (особливо онлайн)	"слухати"	реального	Складність автентичних інформаційних операцій (в умовах війни)	відокремлення реакцій від

1.2.3. Особливості аналізу інтернет-ЗМІ для вивчення громадської думки

Аналіз інтернет-ЗМІ та соціальних мереж має специфіку

Величезний обсяг та динамічність даних: Інтернет генерує дані безперервно і у великих обсягах, що вимагає автоматизованих інструментів збору та обробки.

1. Інтерактивність та залученість аудиторії: інтернет-платформи забезпечують високий рівень інтерактивності, надаючи доступ до реакцій аудиторії в реальному часі.
2. Мультимедійність: онлайн-контент часто включає зображення, відео, аудіо, що вимагає мультимодальних підходів до аналізу.
3. Гіпертекстуальність: наявність гіперпосилань створює мережеву структуру контенту, яку потрібно враховувати для повного розуміння.

4. Швидкість поширення інформації (і дезінформації): новини та дезінформація поширюються надзвичайно швидко, що дозволяє вивчати гострі реакції, але створює ризики маніпуляцій.
5. Демократизація та фрагментація: можливість кожному створювати контент призвела до великої кількості джерел, але й до фрагментації аудиторії на "ехо-камери".
6. Анонімність: може сприяти відвертому висловлюванню, але й породжувати безвідповідальність, агресію та діяльність тролів.
7. "Екологічне медіаспоживання": зростає актуальність свідомого підходу до вибору джерел інформації, критичного мислення та обмеження споживання токсичного контенту.

Аналіз коментарів користувачів під статтями про екологічні проблеми України 2022-2024 рр. є перспективним напрямком. Коментарі є формою прямого відгуку аудиторії. Систематичний контент-аналіз лексики, тональності, тем та аргументів у коментарях може виявити: емоційний фон, рівень обізнаності та міфи, атрибуцію відповідальності, пропозиції та запити, наявність дезінформації. Такий аналіз дозволяє зрозуміти "народну екологічну експертизу" – уявлення, страхи, оцінки та пропозиції громадян, що є важливим для розробки ефективних стратегій екологічної комунікації та спростування дезінформації.

1.3. Контент-аналіз реакції населення на екологічні проблеми, зокрема в умовах війни та надзвичайних ситуацій

Дослідження громадської думки щодо екологічних проблем фіксують кілька тенденцій. Спостерігається зростання обізнаності населення про екологічні загрози, що часто супроводжується підвищенням занепокоєння.

Рівень обізнаності та занепокоєння варіюється залежно від країни, регіону та соціально-демографічних характеристик. ЗМІ відіграють ключову роль у формуванні екологічної свідомості, впливаючи на знання, ставлення та поведінкові наміри аудиторії. Часто фіксується "розрив між знаннями та діями": обізнаність не завжди трансформується в екологічно відповідальну поведінку через комплекс факторів. Емоції (страх, гнів, надія, безпорадність) суттєво впливають на сприйняття екологічних проблем та реакцію на них.

Війна та надзвичайні ситуації створюють особливий контекст. Базові потреби виживання виходять на перший план, що може тимчасово знизити пріоритетність довгострокових екологічних проблем. Однак в Україні навіть на початку вторгнення фіксувалася увага до екологічної тематики, оскільки екологічні наслідки війни сприймаються як безпосередня загроза здоров'ю та життю. Поняття "екоцид" набуло особливої ваги, змінюючи сприйняття екологічних злочинів війни на свідомий акт агресії, що викликає моральне обурення. Психологічна травма війни може впливати на сприйняття екологічних проблем, посилюючи тривогу або мобілізуючи захисні реакції. Війна може впливати на екологічні звички: руйнування інфраструктури може змусити використовувати менш екологічні ресурси, але досвід дефіциту може сприяти ощадливості. Зростає суспільний запит на достовірну інформацію про стан довкілля та вимоги щодо фіксації збитків і притягнення винних до відповідальності.

Після вторгнення Росії проведено низку соціологічних досліджень. Дослідження ЕРАІУ (2023) показало зростання уваги медіа до екологічної тематики порівняно з 2021 роком. Опитування КМІС (травень 2022) свідчить, що 55% респондентів отримували інформацію про вплив війни на довкілля з мас-медіа. Основним чинником зростання уваги стала шкода довкіллю від агресії. РАЦ "Суспільство і довкілля" провів серію опитувань (2022-2024) щодо повоєнного зеленого відновлення, ставлення до довкілля, енергетики та євроінтеграції. Дослідницька агенція Fama на замовлення РАЦ "Суспільство і довкілля" провела всеукраїнське опитування (грудень 2022 – січень 2023) про

ставлення до охорони довкілля, екологічні звички та бачення повоєнного відновлення. Інші соціологічні центри (КМІС, Центр Разумкова) проводять моніторинг громадської думки, що може бути корисним для розуміння загального соціально-психологічного фону. Дослідження JRC Єврокомісії вказує на можливе зниження викидів парникових газів через падіння виробництва, але й на нові значні викиди від військових операцій та зростання ризиків токсичного забруднення.

Аналіз досліджень свідчить про трансформацію екологічної свідомості українців під впливом війни: від сприйняття екологічних проблем як частини глобального порядку денного до актуалізації безпосередніх екзистенційних загроз, пов'язаних з бойовими діями. Концептуалізація цих дій як "екоциду" додала морально-правовий та емоційний вимір. Реакція населення – це складне переплетіння усвідомлення нових загроз, травматичного досвіду, емоційних переживань та пошуку шляхів відновлення. Суперечність у даних щодо медійної уваги (зниження загальної частки еко-публікацій за ІМІ, але зростання уваги до шкоди довкіллю від війни за ЕРАІУ) ймовірно пояснюється зміною структури екологічного контенту: зменшення "мирних" тем, але інтенсивне висвітлення гострих екологічних наслідків війни.

1.4. Порівняльний аналіз підходів різних авторів до вивчення екологічної обізнаності та впливу медіа

Існують різні підходи до вимірювання екологічної обізнаності:

1. Когнітивний підхід: фокусується на рівні знань про екологічні проблеми, їх причини, наслідки та шляхи вирішення.

2. Афективний підхід: досліджує емоційну та ціннісну складову ставлення до довкілля, екологічні цінності, рівень занепокоєння, емоційні реакції.

3. Конативний (поведінковий) підхід: аналізує реальну або задекларовану екологічно орієнтовану поведінку.

4. Комплексні моделі (екологічна свідомість): об'єднують когнітивні, афективні та поведінкові компоненти у взаємозв'язку. Поняття "екологічна свідомість" позначає це інтегральне утворення. В українському контексті враховується специфіка країни; до війни рівень екологічної свідомості вважався відносно низьким. Дослідження після 2022 року оцінюють вплив війни на екологічні цінності, знання та практики.

Розуміння впливу ЗМІ спирається на низку теорій:

1. Теорія "Agenda Setting": медіа визначають, про які проблеми думають люди, роблячи певні екологічні проблеми більш помітними.

2. Теорія фреймінгу: медіа впливають на те, як люди думають про проблеми, конструюючи "фрейми" інтерпретації, виділяючи одні аспекти та замовчуючи інші.

3. Теорія культивациі: тривалий вплив медіа поступово формує уявлення аудиторії про соціальну реальність, включаючи екологічні ризики.

4. Модель ймовірності обробки інформації (ELM): люди обробляють переконуючі повідомлення центральним (аналіз аргументів) або периферичним (поверхневі сигнали) шляхом.

5. Соціально-когнітивна теорія (А. Бандура): наголошує на навчанні через спостереження моделей поведінки в медіа.

Використовуються різні методології:

1. Опитування громадської думки: дозволяють отримати кількісні дані про поширеність знань, ставлень, цінностей та практик у репрезентативній вибірці. Однак фіксують лише відповіді на поставлені запитання і можуть страждати від соціально бажаних відповідей.

2. Експерименти: дозволяють маніпулювати медіавпливом та вимірювати його вплив, встановлюючи причинно-наслідкові зв'язки. Результати лабораторних експериментів не завжди узагальнюються на реальні умови.

3. Контент-аналіз ЗМІ: аналізує медіапродукт, виявляючи, як висвітлюються екологічні проблеми, які теми та наративи домінують. Результати є основою для гіпотез про вплив медіа. Дозволяє вивчати реакції аудиторії через аналіз коментарів.

Порівняльний аналіз підходів показує, що висновки дослідників можуть відрізнятись через вибір методології, особливості вибірки, часовий період та специфіку медіасередовища. Наприклад, опитування може показати високе занепокоєння екологічними наслідками війни, тоді як контент-аналіз – низьку частку екологічних публікацій. Це не обов'язково суперечність, а свідчення того, що занепокоєння може формуватися гостротою та емоційним забарвленням інформації, а не її кількістю. Якісні дослідження можуть виявити глибинні культурні чи ідеологічні чинники. Тому критичний аналіз літератури має враховувати методологічні та контекстуальні фактори.

1.5. Аналіз змісту ЗМІ щодо екології в Україні 2022-2024 рр. — тематика, джерела, реакції, коментарі

Аналіз показує трансформацію тематики екологічних публікацій у 2022-2024 роках. Домінування теми екологічних наслідків війни: Основний фокус змістився на документування та аналіз руйнівного впливу бойових дій на довкілля України. Це підтримувало присутність екологічної тематики в інфопросторі. Резонансні підтеми: руйнування Каховської ГЕС, ядерна безпека (ЗАЕС), забруднення повітря, води та ґрунтів, пожежі, вплив на біорізноманіття, екоцид. Зменшення уваги до "мирних" екологічних проблем: Висвітлення традиційних тем (локальні проблеми, зміна клімату поза контекстом війни, управління відходами) стало менш пріоритетним. Інші

актуальні теми: Забруднення повітря в містах, розвиток альтернативної енергетики, проблеми забруднення води, результати екологічних досліджень. "Екологічне медіаспоживання": Зростає інтерес до свідомого вибору інформації та захисту від токсичного контенту.

Висвітлення екологічних проблем спирається на різні джерела:

1. Офіційні державні органи: Міністерство захисту довкілля, ДЕІ, ДСНС, військові адміністрації, Офіс Президента, Офіс Генпрокурора. Міжнародні організації та звіти: ООН (ЮНЕП), JRC ЄС, Світовий банк, Greenpeace, SEOBS. Українські екологічні громадські організації (ЕГО): "Екодія", UNCG, "Екологія-Право-Людина", ВЕЛ, WWF Україна.

2. Науковці та експерти: коментарі українських та міжнародних фахівців, хоча деякі дослідження вказують на недостатнє залучення екологів до глибокого аналізу.

3. Очевидці та місцеві джерела: свідчення місцевих жителів, волонтерів, журналістів "у полі".

4. Проблема надійності джерел: В умовах війни критично важлива перевірка джерел; небезпеку становлять анонімні Telegram-канали, що поширюють неперевірену інформацію та фейки.

Аналіз реакцій аудиторії (коментарі, лайки, репости) дозволяє зрозуміти сприйняття контенту.

1. Емоційний спектр: ймовірно, домінують сильні негативні емоції (тривога, страх, гнів, співчуття, безпорадність), але можливі й позитивні (надія, гордість, вдячність).

2. Заклики до дій та пошук рішень: можуть містити заклики до покарання винних, посилення тиску на агресора, допомоги постраждалим, відновлення довкілля; обговорення шляхів вирішення проблем.

3. Обговорення відповідальності: ймовірно, фокусуються на відповідальності Росії, але можуть виникати питання до української влади чи міжнародної спільноти.

4. Рівень поінформованості та поширення дезінформації: коментарі є простором зіткнення різних рівнів знань; поряд з обґрунтованими думками можуть поширюватися чутки, міфи та дезінформація.

Запит на інформацію: реакції можуть свідчити про потребу в детальній, достовірній та оперативній інформації про стан довкілля та ризику.

Аналіз коментарів дозволяє виявити "народну екологічну експертизу" – уявлення, страхи, оцінки та пропозиції громадян, що формуються під впливом медіа, особистого досвіду та обговорень. Розуміння цих неофіційних наративів важливе для розробки ефективних комунікаційних стратегій та побудови діалогу.

1.6. Роль соціальних мереж у формуванні екологічної свідомості: приклади Telegram, мережі X

Соціальні мережі відіграють важливу роль у формуванні екологічної свідомості, особливо в Україні у 2022-2024 роках.

Telegram зазнав вибухового зростання популярності, ставши основним джерелом оперативної інформації, включно з екологічними загрозами:

1. Оперативність та доступність: швидкість поширення інформації та простота використання зробили Telegram незамінним.

2. Екологічні канали та чати: існують спеціалізовані канали та чати для обговорення екологічних проблем, поширення порад та координації ініціатив.

3. Висвітлення екологічних наслідків війни: багато каналів активно поширюють інформацію про екологічні злочини Росії та наслідки бойових дій для довкілля.

4. Проблеми надійності та дезінформації: головною проблемою є низький рівень верифікації та поширеність анонімних каналів, що сприяє поширенню фейків та пропаганди, зокрема й щодо екологічних питань. Довіра до неперевірених джерел може спотворювати уявлення про реальні загрози.

Мережа X залишається важливою платформою для комунікації екологічних організацій, активістів, експертів та формування спільнот:

1. Майданчик для ЕГО та активістів: ЕГО використовують мережу X для інформування про діяльність, публікації звітів, анонсування заходів, збору коштів та адвокації. Активісти діляться думками та результатами досліджень; обговорюються теми екоциду, "зеленого" відновлення, оцінки збитків.

2. Тематичні групи: існують групи, присвячені різним аспектам екології, де користувачі обмінюються досвідом та координують дії.

3. Візуальний контент: мережа X дозволяє ефективно поширювати візуальний контент, важливий для документування екологічних злочинів або демонстрації позитивних ініціатив.

4. Обмеження: охоплення дописів залежить від алгоритмів платформи. Дискусії можуть бути поляризованими та емоційними.

Соціальні мережі мають подвійний вплив:

1. Позитивні аспекти: підвищення обізнаності та оперативність: Дозволяють швидко поширювати інформацію про екологічні проблеми.

2. Мобілізація та активізм: є ефективним інструментом для організації акцій, збору підписів, координації волонтерської допомоги.

3. Формування спільнот: дозволяють людям зі схожими інтересами знаходити одне одного та обмінюватися досвідом.

4. Надання голосу: надають можливість висловитися окремим активістам та експертам.

5. Негативні аспекти: дезінформація та маніпуляції: є основним каналом поширення фейків та пропаганди, що спотворює уявлення про екологічні проблеми.

6. Поляризація та "інформаційні бульбашки": алгоритми можуть створювати "ехо-камери", посилюючи поляризацію думок.

7. Емоційне перевантаження та паніка: постійний потік новин про катастрофи може призводити до інформаційного перевантаження та тривожності.

8. Поверхневість сприйняття: швидкий темп споживання інформації може сприяти поверхневому сприйняттю складних проблем.

9. Кібербулінг та агресія: обговорення гострих тем може супроводжуватися агресією.

Домінування Telegram як джерела новин в Україні під час війни створює парадоксальну ситуацію: оперативне інформування про екологічні загрози поєднується з ризиком отримання поверхової, фрагментарної та викривленої інформації через брак верифікації та емоційне подання. Формування глибокої, науково обґрунтованої екологічної свідомості ускладнюється, існує ризик "Telegram-екології". Зростання популярності "екологічного медіаспоживання" є важливою контртенденцією, що свідчить про усвідомлення ризиків та пошук шляхів захисту. Розвиток медіаграмотності стає ключовим для того, щоб соціальні мережі сприяли формуванню адекватної екологічної свідомості.

1.7. Критична оцінка літератури: суперечності, пропуски, тенденції

Аналіз літератури щодо контент-аналізу реакції населення на екологічні проблеми в Україні в інтернет-ЗМІ (2022-2024) виявляє суперечності, прогалини та тенденції.

Суперечності в дослідженнях полягають у наступному:

1. Динаміка уваги ЗМІ до екології: існують розбіжності в оцінці динаміки уваги медіа до екологічної тематики після вторгнення. ERAIU/IPF (2023) фіксує зростання присутності через фокус на наслідках війни, тоді як ІМІ (2024) – зниження загальної частки еко-матеріалів через переорієнтацію на військові та політичні події. Ймовірно, це пояснюється зміною структури

контенту: зменшення "мирних" тем, але резонансне висвітлення екологічних наслідків війни.

2. Оцінка ролі соціальних мереж: існує дихотомія: визнання позитивної ролі в інформуванні та мобілізації, але й наголошення на ризиках дезінформації, поляризації та негативного психологічного впливу.

Незважаючи на зростання інтересу, виявлено низку прогалин:

1. Брак глибинного аналізу реакцій: наявні опитування фіксують загальні установки; не вистачає якісних досліджень та детального контент-аналізу реакцій населення (коментарів), що дозволили б зрозуміти нюанси сприйняття та емоційні переживання різних груп.

2. Недостатнє вивчення впливу медіанаративів: мало досліджень, що встановлюють зв'язок між домінуючими наративами в ЗМІ та змінами в екологічній свідомості чи поведінці населення.

3. Відсутність порівняльного аналізу платформ: бракує систематичних порівняльних досліджень висвітлення екологічних проблем та реакцій аудиторії на різних платформах в українському контексті воєнного часу.

4. Потреба в лонгitudних дослідженнях: більшість досліджень є зрізами; для розуміння стійких змін необхідні лонгitudні дослідження.

5. Дослідження специфічних груп: реакції населення на окупованих територіях та біженців залишаються практично недослідженими. Недостатнє використання аналізу коментарів: Відсутні масштабні, систематичні контент-аналітичні дослідження саме коментарів українських користувачів до екологічних публікацій в інтернет-ЗМІ за 2022-2024 роки.

Можна виділити кілька ключових тенденцій в дослідженнях у цій сфері:

1. Актуалізація теми екологічних наслідків конфліктів: війна в Україні стимулювала сплеск інтересу до вивчення впливу військових дій на довкілля та соціально-психологічних реакцій.

2. Фокус на дезінформації та інформаційній війні: значна частина досліджень присвячена аналізу російських дезінформаційних кампаній, зокрема тих, що використовують екологічну тематику.

3. Визнання центральної ролі соціальних мереж: дослідники визнають ключову роль соцмереж (особливо Telegram) як каналів поширення інформації та формування громадської думки під час війни.

4. Концептуалізація через "екоцид": поняття "екоцид" стало важливим інструментом для опису екологічних злочинів війни.

5. Орієнтація на "зелене відновлення": зростає увага до питань повоєнного відновлення на засадах сталого розвитку та "зеленої" економіки.

Критична оцінка літератури вказує на потребу в дослідженнях, що використовували б контент-аналіз для глибокого вивчення динаміки та специфіки реакцій населення, відображених у коментарях, на екологічні проблеми в українських інтернет-ЗМІ протягом 2022-2024 років. Наявні дослідження аналізують або медіаконтент загалом, або громадську думку через опитування. Контент-аналіз реакцій аудиторії (коментарів) на екологічні публікації залишається недослідженою нішею. Саме такий аналіз дозволив би зрозуміти, які аспекти викликають резонанс, які аргументи сприймаються, як формуються ставлення та наміри до дій у відповідь на медіаповідомлення в умовах війни.

Критичний аналіз літератури демонструє наявність суттєвої дослідницької прогалини. Незважаючи на визнання важливості інтернет-ЗМІ та соціальних мереж як джерел інформації про екологічні проблеми для населення України у 2022-2024 роках, бракує систематичного, глибокого контент-аналізу саме реакцій населення (виражених у коментарях) на висвітлення екологічних проблем, спричинених війною. Наявні дослідження фокусуються або на аналізі медіаконтенту, або на вимірюванні загальних установок через опитування. Саме аналіз коментарів дозволяє зафіксувати безпосередній відгук аудиторії, зрозуміти спектр емоцій, рівень обізнаності, поширені аргументи, міфи та дезінформаційні наративи, а також виявити запити громадян в унікальному контексті війни. Таким чином, проведення власного дослідження, що застосовуватиме контент-аналіз (поєднуючи кількісні та якісні підходи) для вивчення коментарів користувачів українських

інтернет-ЗМІ під публікаціями на екологічну тематику (2022-2024 рр.), є актуальним та науково значущим. Таке дослідження дозволить: Заповнити виявлену прогалину, надавши емпіричні дані про специфіку реакцій населення на екологічні проблеми війни. Глибше зрозуміти механізми формування екологічної свідомості та громадської думки в екстремальних умовах. Виявити ключові теми, емоції, аргументи та дезінформаційні наративи у "народному" екологічному дискурсі. Надати дані для розробки ефективних стратегій екологічної комунікації та протидії дезінформації. Зробити внесок у методологію контент-аналізу для вивчення онлайн-реакцій у кризових контекстах.

РОЗДІЛ 2 МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Джерельна база та об'єкт дослідження

Об'єктом даного дипломного дослідження є реакція населення України на екологічні проблеми довкілля, висвітлені в українських інтернет-ЗМІ протягом 2022-2024 років. Предметом дослідження виступає контент окремих інтернет-медіа та специфіка користувацьких реакцій (емодзі, коментарі) на публікації екологічної тематики. Джерельну базу дослідження склали матеріали, опубліковані та обговорені на таких платформах: Telegram-канал «Цензор.нет»: Проаналізовано «швидкі реакції» (емодзі) населення на новини, пов'язані з екологічними проблемами України, за період 2022-2024 рр. на основі наданої таблиці даних. Інтернет-портал «Цензор.НЕТ»: Проведено контент-аналіз коментарів користувачів до новинних статей, присвячених конкретним екологічним подіям: розливу нафти в Чорному та Азовському морях (новини 2021 та 2023 рр., коментарі 2024-2024 рр.), забрудненню земель (жовтень 2024 р.), підриву Каховської ГЕС (червень 2023 р.), загибелі риби на

ЗАЕС (жовтень 2022 р.), руйнуванню Авдіївського КХЗ (вересень 2023 р.), довгостроковим екологічним наслідкам війни (листопад 2024 р.). Платформа «X»: Проаналізовано 153 коментарі користувачів під постами, пов'язаними з екологічними наслідками війни в Україні за 2022-2024 рр., знайденими за ключовими словами: «екологічні наслідки війни», «Каховська ГЕС», «Кременчуцький НПЗ», «Запорізька АЕС», «екоцид». Вибір джерел зумовлений їхньою популярністю та активним обговоренням суспільно значущих тем, включно з екологічними проблемами війни. Хронологічні рамки: 2022-2024 рр., з окремими включеннями для розуміння динаміки.

2.2. Методологія дослідження

В основі дослідження лежить метод контент-аналізу для систематичного вивчення та інтерпретації текстових (коментарі) та візуальних (емодзі) даних. Аналіз спрямований на виявлення характеристик реакції населення на екологічні проблеми. Для контекстуалізації використовувалися офіційні звіти (UNEP, SEOBS, UWEC). Збір даних здійснювався шляхом аналізу наданих узагальнених даних (емодзі), відбору та аналізу текстових коментарів на «Цензор.НЕТ» та цільового збору коментарів на платформі «X». Одиниці аналізу: окрема емодзі-реакція, окремий текстовий коментар, тематичний блок новин та коментарів до нього. Аналіз емодзі-реакцій (Telegram «Цензор.нет»): Емоційна тональність: групування емодзі (негативні, позитивні, нейтральні, інші). Тип реакції: класифікація (емоційні, оціночні, гніву, здивування, роздумів). Рівень залученості: оцінка за загальною кількістю реакцій. Аналіз текстових коментарів («Цензор.НЕТ», «X»): Емоційна тональність: загальне емоційне забарвлення (позитивна, негативна, нейтральна, саркастична тощо). Тип реакції: емоційні (гнів, сум, страх), когнітивні (судження, оцінки, критика), поведінкові (заклики до дій, пропозиції). Спрямованість реакції / Атрибуція відповідальності: ідентифікація об'єкта реакції чи відповідальності (Росія, влада України, олігархи, міжнародна спільнота тощо). Основні теми

обговорення: ключові теми (екологічні наслідки, відповідальність, політичний контекст, економічні збитки, шляхи відновлення, недовіра, корупція). Рівень обізнаності: оцінка розуміння проблеми (фактична обізнаність, стереотипи/міфи, недостатня обізнаність). Індикатори дезінформації/маніпуляцій: виявлення ознак дезінформації, маніпулятивних технік, ворожої пропаганди (мова ворожнечі, необґрунтовані узагальнення, теорії змови, "whataboutism"). Додатково аналізувалася попередня інформація з новинних публікацій (джерела, фреймінг проблеми). Аналіз даних передбачав кількісну обробку (частота реакцій/тем) та якісну інтерпретацію змісту коментарів.

РОЗДІЛ 3 РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ОБГОВОРЕННЯ

3.1. Аналіз реакцій населення на екологічні проблеми за даними емодзі-реакцій у Telegram-каналі «Цензор.нет»

Аналіз «швидких реакцій» у вигляді емодзі в Telegram-каналі «Цензор.нет» на новини, пов'язані з екологічними проблемами України за 2022-2024 рр., виявив ключові тенденції в емоційному сприйнятті цієї тематики.

Реакції на екологічні новини характеризуються домінуванням негативних емоцій, особливо на повідомлення про руйнування, спричинені війною, та масштабні екологічні катастрофи (Азовсталь, Каховська ГЕС). Емодзі суму (😞) та люті (😡) часто були лідерами, що свідчить про глибоке занепокоєння, біль та обурення. Підрив Каховської ГЕС викликав надзвичайно сильні негативні реакції (😞, 😡). Повідомлення про забруднення річок, повітря та аварії танкерів проковували переважно сум, лють та здивування/жах (😱). Позитивні емодзі (👍, ❤️) зустрічалися значно рідше, переважно як реакція на позитивні зрушення або як вияв підтримки. Емодзі «роздуми» (🤔) та

«сміх» (😄) використовувалися рідко, вказуючи на переважно емоційний характер швидких реакцій.

Основні типи швидких реакцій: Емоційна реакція: Найпоширеніший тип (😞, 😊, ❤️), переважала у відповідь на трагічні події. Оціночна реакція: Виражалася через 👍, 🗨️, 📄, демонструючи ставлення до інформації чи дій. Реакція гніву/обурення: Чітко виражалася через 😡, особливо у відповідь на дії агресора; також використовувався 😏 (зневага/сарказм). Реакція здивування/шоку: Виражалася через 😱, присутня під новинами про неочікувані руйнування. Реакція роздумів/нерозуміння: Виражалася через 🤔, менш поширений тип. Аудиторія схильна до сильних емоційних та оціночних реакцій, особливо на новини, пов'язані з війною.

Найвищий рівень залученості (загальна кількість емоцій) спостерігався для повідомлень про: Масштабні катастрофи та руйнування, спричинені війною (штурм «Азовсталі» – 2886 реакцій; підрив Каховської ГЕС – 2374 реакції; витік олії у Південний Буг – 1603 реакції; знищення Кременчуцького НПЗ – 1431 реакція). Новини з прямими та значними наслідками для великої кількості людей або територій. Новини, що висвітлюють конкретні, вимірювані збитки. Позитивна новина про скорочення замінованих територій також викликала значну кількість реакцій (1162). Новини про локальні або менш масштабні проблеми викликали нижчий рівень залученості.

Аналіз показує, що аудиторія чутливо реагує на екологічну тематику, особливо переплетену з наслідками агресії. Емоційна тональність переважно негативна (сум, лють, жах), відображаючи біль та обурення. Реакції здебільшого емоційні та оціночні. Найвищий рівень залученості – на новини про масштабні катастрофи. Це підтверджує, що екологічні проблеми, загострені війною, є болючою темою, що викликає сильні емоційні відгуки.

Контент-аналіз коментарів на «Цензор.НЕТ» (2022-2024 рр.) виявив складну палітру настроїв, детермінованих війною, політикою та специфікою екологічних проблем.

3.2.1. Реакції на новини про розливи нафтопродуктів (Чорне та Азовське моря)

Контекст: Аварія російських танкерів (кінець 2023 р., коментарі переважно 24.01.2024 р.) та розлив біля Новоросійська (серпень 2021 р., коментарі з серпня 2021 р.). ЗМІ наголошували на приховуванні масштабів Росією. Коментарі (2023/2024 рр.): Тональність: Вкрай негативна, саркастична, ворожа до Росії; зневіра, фаталізм. Тип реакції: Емоційні (гнів, презирство, розпач) та когнітивні (критика прихильників окупаційної влади, думки про політичні наслідки). Спрямованість: На президента РФ, політичну ситуацію, майбутні перспективи, аудиторію (інформування). Теми: Критика окупантів, геополітичні наслідки, втрата доступу до морів, механізми забруднення. Коментарі (2021 р.): Тональність: Вкрай негативна, ворожа, агресивна до Росії та росіян, з обценною лексикою. Тип реакції: Переважно емоційна (гнів, ненависть); когнітивні – твердження про системне забруднення Росією. Спрямованість: На Росію як країну та росіян як етнос, на політику РФ. Теми: Неприязнь до Росії, здатність РФ до руйнації як системна риса, Росія як глобальна загроза. Підсумки: Екологічна проблема розчиняється у політичному протистоянні. Відповідальність покладається на весь російський народ. Конструктивне обговорення екології рідкісне.

3.2.2. Реакції на новини про забруднення земель внаслідок бойових дій (жовтень 2024 р.)

Контекст: Інтерв'ю заступниці міністра Олени Крамаренко про хімічне забруднення земель важкими металами та вибухівкою, необхідність консервації частини земель. Коментарі: Тональність: Негативна, саркастична, звинувачувальна як до Росії, так і до української влади; втома, розчарування, недовіра. Тип реакції: Емоційні (гнів, розчарування) та когнітивні

(звинувачення Росії в екоциді, вимога репарацій, критика пріоритетів української влади, теорії змови). Спрямованість: Значна критика на українську владу; Росію також звинувачують. Теми: Відповідальність Росії, вимога компенсацій; некомпетентність, корупційні наміри української влади (продаж землі); розчарування у внутрішніх проблемах. Підсумки: Розділення громадської думки: звинувачення Росії vs сильна недовіра до української влади; внутрішня напруга.

3.2.4. Реакції на новини про загибель риби у ставку-охолоджувачі Запорізької АЕС (жовтень 2022 р.)

Контекст: Повідомлення «Енергоатому» про масове вмирання риби через зниження температури води, спричинене зупинкою енергоблоків окупантами. Коментарі: Тональність: Гнівна, саркастична, зневажлива; заклики до радикальних дій. Тип реакції: Емоційні (презирство, лють, сарказм) та когнітивні (твердження про байдужість окупантів, пропозиції симетричної відповіді, критика міжнародних екоактивістів). Спрямованість: Основна критика та агресія – російські окупанти; також критика міжнародних екоактивістів (Грета Тунберг). Теми: Байдужість Росії до екології; заклики до помсти; розчарування в міжнародній спільноті. Підсумки: Гнів спрямований на зовнішнього агресора та міжнародних акторів; прямої критики української влади немає.

3.2.5. Реакції на інтерв'ю з екологом Олексієм Василюком про довгострокові наслідки війни для довкілля (листопад 2024 р.)

Контекст: Інтерв'ю про масштабні екологічні наслідки війни (хімічне забруднення, пожежі, мінування, проблеми якості продуктів, вирубка лісів) та прогноз щодо перетворення лінії фронту на зону відчуження. Коментарі: Тональність: Змішана – від вдячності та підтримки до агресивного

несприйняття, скептицизму, сарказму, зневіри. Тип реакції: Широкий спектр – від емоційних (агресивні, гнівні, розпачливі) до когнітивних (заперечення тез, контраргументи, політичні звинувачення влади, підтримка еколога, конструктивні пропозиції). Спрямованість: На еколога (підтримка/заперечення), українську владу (сарказм, звинувачення), Росію (агресія), міжнародних екоактивістів (критика). Теми: Масштаби забруднення (заперечення/визнання); порівняння з іншими катастрофами; політичні звинувачення влади; "whataboutism"; конструктивні пропозиції; критика Грети Тунберг. Підсумки: Висока поляризація думок; скептицизм щодо масштабів загрози; екологічна тематика використовується для політичних атак на владу; наявні конструктивні пропозиції, але переважає емоційність.

3.2.6. Реакції на новини про руйнування Авдіївського коксохімічного заводу (вересень 2023 р.)

Контекст: Заява голови МВА про щоденні обстріли Авдіївського КХЗ та його ймовірну невідновлюваність. Коментарі: Тональність: Критична, саркастична, цинічна; антиолігархічна риторика. Тип реакції: Переважно когнітивні (оцінка шкоди заводу до руйнування, обговорення власності, доцільності відбудови, майбутнього Донбасу, військової відповіді) та емоційні (сарказм, цинізм). Спрямованість: На власників заводу (Ахметов) з критикою; на українську владу (щодо відбудови та військової відповіді); на сам завод як екологічно шкідливий об'єкт. Теми: Неоднозначне ставлення до руйнування: трагедія vs "позитив" для екології; сильна антиолігархічна риторика; дискусія про економічну доцільність та майбутнє промисловості; занепокоєння майбутнім регіону. Підсумки: Коментарі відображають нашарування проблем: наслідки агресії, екологічні проблеми промислових регіонів, олігархічна власність, соціальна справедливість, майбутнє економіки.

3.2.7. Загальні тенденції в коментарях на «Цензор.НЕТ»

Аналіз коментарів (2022-2024 рр.) виявив: Висока емоційність: Гнів, розпач, ненависть, сарказм, цинізм, що відображає травматизацію війною. Політизація екологічних питань: Екологічні проблеми стають приводом для ширшої критики (Росії, української влади). Поляризація думок: Розкол у спрямованості критики (Росія vs внутрішні проблеми). Мова ворожнечі: Поширена агресивна лексика щодо Росії (2021-2023), частково перенаправлена на українську владу (2024). Недовіра та цинізм: Скептицизм щодо офіційних заяв, підозри в корупції (особливо 2023-2024). "Whataboutism": Спроби відволікти увагу від основної теми. Рівень обізнаності: Значно варіюється; одні демонструють глибоке розуміння, інші базуються на емоціях чи стереотипах. Екологічна свідомість та готовність до дій: Неоднорідні; поряд з пасивним обуренням є окремі заклики до дій, але часто без чіткого бачення власних кроків. Інформаційні операції та дезінформація: Можуть проявлятися сліди інфооперацій, тези, співзвучні з ворожою пропагандою.

3.3. Аналіз реакцій населення на екологічні проблеми на платформі

«X»

Аналіз 153 коментарів на платформі «X» (2022-2024 рр.) під постами про екологічні наслідки війни в Україні виявив специфіку реакцій.

Переважає більшість (78%) мала негативну тональність (гнів, смуток, занепокоєння); наприклад: «Це екоцид, тисячі тварин загинули...». Змішана тональність – 14%, нейтральна – 7%, позитивна – 1%. (табл. 3.1). Типи реакцій: Емоційні (55%): гнів («Росія винна»), смуток («Це жахливо...»), співчуття. Когнітивні (35%): аналітичні судження; наприклад: «Осушення водосховища може відкрити нові фронти...» (@sentdefender). Поведінкові (10%): заклики до дій; наприклад: «Міжнародна спільнота має змусити Росію платити» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Емоційна тональність реакцій на платформі «X» (2022-2024 рр.)

Тональність реакції	Частка
Негативна	78%
Змішана	14%
Нейтральна	7%
Позитивна	1%

Рівень обізнаності був неоднорідним: Фактична обізнаність (40%): посилання на офіційні джерела/факти; наприклад: «Згідно з СЕОBS, атака на Кременчуцький НПЗ спричинила викиди...» (@seobs_org). Стереотипи та міфи (30%): узагальнення без доказів; наприклад: «Росія завжди знищує природу». Дезінформація (20%): твердження, що суперечать офіційним даним; наприклад: «Україна сама знищила Каховську ГЕС» (у відповідь @sentdefender); такі наративи часто спростовувалися іншими. Недостатня обізнаність (10%): питання типу «Що спричинило забруднення?».

Таблиця 3.2.

Типи реакцій користувачів на платформі «X» на екологічні проблеми (2022-2024 рр.)

Тип реакції	Частка
Емоційні	55%
Когнітивні	35%
Поведінкові	10%

Домінування звинувачень на адресу Росії (85%); наприклад: «Russia must be held accountable...» (@taxofonas). Інші атрибуції (Таблиця 3.3): Захід (США,

Великобританія) – 8% (критика за «сприяння війні» / «недостатню підтримку») (@TheBeckmn). Міжнародні організації (МАГАТЕ, ООН) – 5% (розчарування слабкою реакцією); наприклад: «Де те блдське МАГАТЕ??!» (@galadriel999). Україна – 2% (поодинокі проросійські наративи).

Таблиця 3.3.

Атрибуція відповідальності за екологічні проблеми в коментарях на платформі «X» (2022-2024 рр.)

Об'єкт звинувачення	Частка	Характеристика та приклади з тексту
Росія	85%	«Russia must be held accountable...» (@taxofonas)
Захід (США, Великобританія)	8%	Критика за «сприяння війні» / «недостатню підтримку» (@TheBeckmn)
Міжнародні організації (МАГАТЕ, ООН)	5%	Розчарування слабкою реакцією; наприклад: «Де те блдське МАГАТЕ??!» (@galadriel999)
Україна	2%	Поодинокі проросійські наративи.

Поведінкові реакції (10%) включали: Компенсація збитків (40% від поведінкових): вимоги використання заморожених російських активів; наприклад: «With aid from the confiscated \$300 billion...» (@sentdefender). Міжнародна допомога (33%): заклики до ООН, UNEP для фінансування відновлення. Відновлення екосистем (20%): пропозиції щодо відновлення ГЕС, очищення територій. Інформаційні запити (7%): питання про масштаби збитків.

Таблиця 3.4.

Рівень обізнаності користувачів та наявність міфів/дезінформації щодо екологічних проблем на платформі «X» (2022-2024 рр.)

Категорія рівня обізнаності	Частка
Фактична обізнаність	40%
Стереотипи та міфи	30%
Дезінформація	20%
Недостатня обізнаність	10%

Пости, до яких належали коментарі, мали високу видимість (наприклад, пост @sentdefender про Каховську ГЕС – 358,287 переглядів), що свідчить про значний суспільний інтерес.

Результати підтверджують потужний переважно негативний емоційний відгук (78%) на екологічні наслідки війни, які часто кваліфікуються як екоцид. Когнітивні реакції (35%) свідчать про спроби осмислення, проте лише 40% демонструють фактологічну обізнаність, вказуючи на потребу в якіснішій екологічній комунікації. Атрибуція відповідальності чітко спрямована на Росію (85%), що узгоджується з даними міжнародних організацій. Наявність проросійських наративів (2%) та критики Заходу (8%) створює поляризацію. Виявлена у 20% коментарів дезінформація збігається з російськими пропагандистськими кампаніями; активне спростування її іншими користувачами є важливим. Пропозиції щодо вирішення проблем (10%) зосереджені на компенсації та допомозі, часто без конкретики, що може свідчити про недостатню поінформованість про практичні кроки відновлення. Результати підкреслюють важливість «народної екологічної експертизи», яка є ключовим чинником для формування громадської думки. Аналіз висвітлює гостру суспільну реакцію на екологічні злочини війни, запит на справедливість та відновлення, а також потребу у покращенні еко-комунікації та протидії дезінформації.

3.4. Загальне обговорення результатів дослідження та підсумкові міркування

Аналіз реакцій населення на екологічні проблеми України в інтернет-ЗМІ (Telegram «Цензор.нет», портал «Цензор.НЕТ», платформа «X») за 2022-2024 рр. виявив такі ключові тенденції:

- **Домінуюча негативна емоційність та травматизація суспільства:** Переважна більшість реакцій мала негативну емоційну тональність (гнів, сум, розпач, лють), що свідчить про глибоку психологічну травматизацію війною.
- **Політизація екологічних питань та зміщення фокусу:** Екологічні проблеми рідко обговорюються ізольовано, стаючи приводом для ширших політичних поглядів та звинувачень. Спостерігається зміщення фокусу критики:
 - **Росія як головний винуватець:** Однозначно ідентифікується як головний винуватець екологічних злочинів (85% на X).
 - **Критика української влади:** Значна частина негативу спрямовується на українську владу (некомпетентність, корупція, неправильні пріоритети, теорії змови), іноді затьмарюючи відповідальність агресора.
 - **Критика міжнародної спільноти та екоактивістів:** Періодично виникає критика за недостатню реакцію.
 - **Антиолігархічна риторика:** Новини про руйнування промислових об'єктів олігархів викликають неоднозначну реакцію.
- **Рівень обізнаності та вплив дезінформації:**
 - Рівень фактичної обізнаності варіюється; значна кількість реакцій базується на емоціях, стереотипах або неперевірених інформації.
 - Наявна дезінформація та маніпулятивні наративи (близько 20% на X), що сприяють поляризації та підривають довіру до фактів.
- **Готовність до дій та пропозиції:** Поведінкові реакції з конкретними пропозиціями становлять меншу частину (близько 10% на X), переважно

стосуючись компенсації та міжнародної допомоги, часто без чіткого бачення власних дій.

- **Специфіка різних платформ:**

- **Telegram («Цензор.нет»):** Реакції (емодзі) – миттєві та емоційні.
- **Портал «Цензор.НЕТ»:** Коментарі – більш розгорнуті, але з вищою політизацією.
- **Платформа «X»:** Глобальніша аудиторія, активна боротьба з дезінформацією.

Висновки з обговорення:

Аналіз свідчить, що екологічні наслідки агресії є надзвичайно болючою та резонансною темою, що сприймається як частина екзистенційної загрози. Високий рівень емоційності, політизації, недовіри до інститутів та вразливість до дезінформації створюють складне тло для конструктивного діалогу та мобілізації суспільства.

Це підкреслює нагальну потребу у:

- вдосконаленні стратегій екологічної комунікації;
- підвищенні медіаграмотності;
- розробці механізмів протидії дезінформації.

Розуміння «народної екологічної експертизи» є важливим для вироблення адекватних відповідей на екологічні виклики України.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що у період 2022–2024 рр. в українських інтернет-ЗМІ домінувало висвітлення екологічних проблем, безпосередньо спричинених повномасштабною війною. Ключовими темами стали руйнівні наслідки бойових дій для довкілля, зокрема підлив Каховської ГЕС, загрози ядерній безпеці, пов'язані із Запорізькою АЕС, забруднення повітря, вод та ґрунтів внаслідок обстрілів та руйнування промислових об'єктів (наприклад, Авдіївського КХЗ, Кременчуцького НПЗ), розливи нафтопродуктів, а також широке обговорення цих дій у контексті злочину екоциду.
2. Аналіз контенту інтернет-ЗМІ та громадських реакцій засвідчив, що екологічні проблеми висвітлюються переважно через фрейми війни та її руйнівних наслідків, а також через призму відповідальності агресора. Домінуючими нарративами є документування збитків, завданих довкіллю, та обговорення екологічних злочинів Росії. Спостерігається значна політизація екологічного дискурсу, де екологічні питання часто стають тлом для ширших політичних дискусій та звинувачень.
3. Ідентифіковано та класифіковано різноманітні типи громадських реакцій на екологічні проблеми, висвітлені в інтернет-ЗМІ. В емоційно-реакціях (Telegram «Цензор.нет») та коментарях (портал «Цензор.НЕТ», платформа «X») переважали негативні емоції: гнів, сум, обурення, розпач та страх. Когнітивні реакції включали оцінки ситуації, критику, пропозиції та аналітичні судження, тоді як поведінкові реакції виражалися у закликах до дій, вимогах компенсації та міжнародного втручання.
3. Дослідження підтвердило потужний вплив воєнного контексту та концепції «екоциду» на формування екологічної свідомості населення. Війна актуалізувала екологічні загрози, перевівши їх у площину безпосередньої небезпеки для життя та здоров'я. Концепція «екоциду» стала важливим інструментом морально-правової оцінки дій агресора, посилюючи емоційне засудження та вимоги справедливості. Атрибуція відповідальності за екологічні злочини переважно спрямована на Росію (85% на платформі «X»),

однак значна частина критики адресується також українській владі та міжнародним інституціям.

4. Оцінка інтеграції теми зміни клімату в екологічний дискурс інтернет-ЗМІ України протягом 2022-2024 рр. показала, що ця проблема, як і інші "мирні" екологічні питання, значною мірою відійшла на другий план, поступившись місцем гострим екологічним наслідкам війни. Відповідно, у проаналізованих коментарях користувачів специфічні реакції саме на проблематику зміни клімату не були виявлені як домінуючі або широко представлені.

5. У медіа-контенті, зокрема в коментарях користувачів на платформах «Цензор.НЕТ» та «Х», виявлено ознаки екологічної дезінформації та маніпулятивних наративів (близько 20% на платформі «Х»). Це включало заперечення відповідальності агресора, поширення теорій змови, використання тактики "whataboutism". Реакції аудиторії на такі повідомлення були неоднозначними: від активного спростування та критики до поширення та підтримки, що свідчить про поляризацію думок та вразливість частини аудиторії до маніпуляцій.

6. Результати дослідження реакції населення на екологічні проблеми, висвітлені в інтернет-ЗМІ в умовах війни, створюють підґрунтя для розробки рекомендацій медіа, державним органам та громадським організаціям. Виявлені високий рівень емоційності, політизації дискурсу, недовіри до інституцій та вразливості до дезінформації вказують на нагальну потребу в удосконаленні стратегій екологічної комунікації, підвищенні медіаграмотності населення та розробці ефективних механізмів протидії поширенню неправдивої інформації щодо стану довкілля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Література кирилицею

1. Батаєва К., Іванов В., Коритнікова Н., Костенко Н., Семотюк О., Юзва Л. (2018). *Сучасні методики контент-аналізу: навчальний посібник*. За заг. ред. Костенко Н., Батаєвої К. та Іванова В. Київ: Видавничий дім «Кондор».
2. Гарматій О. (2022). Environmental reporting in Ukrainian media: The importance of communicating environmental science to raise public environmental awareness. *Journalistik Online*.
3. Гузь Н. В. (2016). Екологічний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Філологічна"*, (61). URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstreams/ded245d6-7d85-425a-9e46-7bab700ab230/download>.
4. *Екологічна журналістика: зародження та розвиток*. (рік не вказано). Osvita.ua. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/journalism/22578/>.
5. *Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини*. (2024). Збірник наукових праць. URL: http://ir.librarynmu.com/bitstream/123456789/15327/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%86%D0%93%D0%95_2024.pdf.
6. ІМІ (Інститут масової інформації). (2024, 16 жовтня). В українських онлайн-медіа знизилась частка матеріалів про екологію — дослідження ІМІ. *Детектор медіа*. URL: <https://detector.media/infospace/article/233528/2024-10-16-v-ukrainskykh-onlayn-media-znyzylas-chastka-materialiv-pro-ekologiyu-doslidzhennya-imi/>.

7. ІРФ (Міжнародний фонд "Відродження"). (2023, 12 грудня). *Чи зростає увага медіа до теми довкілля? Дослідження.*
8. Кісь О., Малишкович О. Б., Делеган С. М. (2022). Проблеми імплементації та висвітлення Європейського зеленого курсу в ЗМІ та соціальних мережах України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Хімія*, (1 (47)), 107-112.
9. Машкова Я. (2024, 6 травня). Грета, електрокари та пластикові пакети: як пишуть про екологію онлайн-медіа. *Інститут масової інформації*. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/greta-elektrokary-ta-plastykovi-pakety-yak-pyshut-pro-ekologiyu-onlajn-media-i30067>.
10. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. (2023). *Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2021 році*. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/Natsdopovid-2021-n.pdf>.
11. Чабаненко М. (2016). Специфіка виконання гносеологічних функцій інтернет-виданнями. *Social Work and Education*, 3(2).

Література латиницею

1. Balabanova, K. (2024). ANALYSIS OF MEDIA CONSUMPTION TRENDS IN UKRAINE FOR THE YEARS 2022 – 2024. *DOAJ*.
2. Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communication Research*. Free Press.
3. Columbia University Mailman School of Public Health. (n.d.). *Content Analysis*. Population Health Methods. URL: <https://www.mailman.columbia.edu/research/population-health-methods/content-analysis>.
4. DiXi Group. (2023). *European Future of Ukraine: Environment, Energy, and Post-War Reconstruction through the Eyes of Citizens*. URL: <https://dixigroup.org/en/analytic/european-future-of-ukraine-environment-energy-and-post-war-reconstruction-through-the-eyes-of-citizens/>.

5. *Environmental communication*. (n.d.). Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Environmental_communication.
6. *Environmental Communication: An Overview*. (n.d.). Hilaris Publisher. URL: <https://www.hilarispublisher.com/open-access/environmental-communication-an-overview-88536.html>.
7. EUGDProSED 2022–2024. (n.d.). *Сторінка проєкту на сайті Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*. URL: <https://www.dnu.dp.ua/view/EUGDProSED>.
8. Hansen, A., & Cox, R. (2015). Introduction: Environment and communication. In A. Hansen & R. Cox (Eds.), *The Routledge Handbook of Environment and Communication*. Routledge. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315887586-9/introduction-environment-communication-anders-hansen-robert-cox>.
9. IREX. (2024). *Vibrant Information Barometer (VIBE): Ukraine 2024*.
10. Kramar, N., & Levko, O. (2023). Theoretical and methodological foundations of ecolinguistics as a new interdisciplinary research area. *ResearchGate*.
11. Krippendorff, K. (2013). *Content analysis: An introduction to its methodology* (3rd ed.). Sage.
12. Lasswell, H. D., Lerner, D., & Pool, I. de S. (1952). *The comparative study of symbols*. Stanford University Press.
13. Li, L., Liu, Y., Deng, X., & Wang, L. (2023). The representation of public opinion in reporting poll results on environment issues. *Frontiers in Communication*, 8. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/communication/articles/10.3389/fcomm.2023.1225306/full>.
14. Luthfi, M. (n.d.). *Perception of Climate Change and Trust in Media*. ResearchGate. URL: https://www.researchgate.net/post/Perception_of_Climate_Change_and_Trust_in_Media.

15. Pezzullo, P. C., & Cox, R. (2018). *Environmental communication: Theory and practice* (3rd ed.). Sage.
16. Poornima, R., & Devadas, M. (2024). Cultivating Public Perception and Policy Initiatives: Understanding the Impact of Environmental Journalism through Focus Group Discussions and Secondary Data Analysis. *Current World Environment*, 19(3). URL: <https://www.cwejournal.org/vol19no3/pcultivating-public-perception-and-policy-initiatives-understanding-the-impact-of-environmental-journalism-through-focus-group-discussions-and-secondary-data-analysis>.
17. RACSE (Resource & Analysis Center “Society and Environment”). (2021, 12 жовтня). *Зміна клімату та мешканці України: особливості громадської думки та комунікації*. URL: <https://rac.org.ua/klimatychna-polityka-ukrayiny/zmina-klimatu-ta-meshkanczi-ukrayiny-osoblyvosti-gromadskoyi-dumky-ta-komunikacziyi/>.
18. RACSE (Resource & Analysis Center “Society and Environment”). (2023, February). *How the war changed Ukrainians: public opinion poll about the war, the environment, post-war reconstruction and EU accession*.
19. RACSE (Resource & Analysis Center “Society and Environment”). (2024, February). *Ukraine of the future: EU accession, post-war reconstruction, environmental problems and energy independence through the eyes of average Ukrainians*.
20. Re, A. (2024). *Discourse Analysis and the Environment: Ecolinguistic Perspectives*. LED Edizioni Universitarie.
21. Stibbe, A. (2015). *Ecolinguistics: Language, ecology and the stories we live by*. Routledge.
22. Verma, R., & Singh, D. V. (2023). Mapping Frames in Environmental Communication: Content Analysis of Down To Earth Magazine. *Educational Administration: Theory and Practice*, 29(4), 2602–2608.

